

Vrij om te verbinden

✍ Mark de Boer 📷 iStock.com

‘Het is niet zo gek dat de vrijwilligers niet voor het oprapen liggen en dat het altijd dezelfde mensen zijn die het werk doen’

De wereld verandert in rap tempo. Dat geldt ook voor de kerk. Je hoort het vaak om je heen: veel mensen willen consumeren, maar niets geven of niet dienen. Het is moeilijk om vrijwilligers te krijgen. Vrijheid lijkt vrijblijvendheid te worden. Maar is dat wel zo? Is er geen betrokkenheid meer, geen binding, geen toewijding? Of ligt het aan onze manier van kijken? >

Een tijdje terug zag ik op internet een college van een wetenschapper met als titel: 'Waarom denken zoveel mensen dat vroeger alles beter was?'. In de jaren vijftig van de vorige eeuw was het leven nog overzichtelijk en had men respect voor elkaar. Althans, zo kijken wij daar nu naar. Maar in die tijd wilde men terug naar de jaren twintig, zo betoogde de spreker, want men maakte zich zorgen over de losgeslagen moraal. Die zorgen zijn er al zolang de mens bestaat. Al in de tijd van de Bijbel was vrijblijvendheid een issue: Paulus riep al op om vrijheid niet te misbruiken voor eigen gemak maar verantwoord in te zetten. Kortom, het is dus wat al te gemakkelijk om naar het verleden te wijzen en te zeggen: toen was het beter!

Maar eerlijk is eerlijk. Er is de afgelopen decennia veel veranderd in de manier waarop we met elkaar omgaan. Mensen lijken zich niet meer te willen binden. Ik vroeg ernaar op Twitter, en maar liefst tweederde was het daarmee eens. Hoe komt dat nu? Ik wil twee belangrijke oorzaken noemen: het omgaan met autoriteit en de ontwikkeling van de netwerksamenleving.

Omgaan met autoriteit

De twintigste eeuw heeft onze omgang met autoriteit – zeker in Nederland – drastisch veranderd. Dat is ten dele een gevolg van secularisatie en postmodern denken. In zekere zin kreeg de kerk een koekje van eigen deeg – mensen braken los van de traditionele machtsstructuren die in voorgaande eeuwen hele groepen mensen de wet hadden voorgeschreven. De opkomst van de welvaartsstaat maakte

mensen bovendien minder afhankelijk van de gemeenschap; voor zorg, inkomen en je oude dag hoefde je niet meer bij familie aan te kloppen. En ten slotte zorgde de Tweede Wereldoorlog voor een geboortegolf die de verhoudingen tussen de generaties veranderde.

Kortom, een geweldige omwenteling in minder dan vijftig jaar, die ervoor zorgde dat Nederland een van de meest individualistische samenlevingen ter wereld is geworden. Niemand vertelt een Nederlander wat hij moet doen.

De netwerkparadox

Daar komt nog wat bij. De afgelopen twintig jaar is ook de manier waarop we samenwerken en communiceren veranderd. We zijn veel mobieler dan vroeger waardoor alles vrijwel letterlijk onder handbereik is. Denk alleen maar aan de sociale media waarmee we elk moment van de dag met honderden

mensen tegelijk in contact kunnen staan. Op internet vind je alles wat je wilt weten en beleven – tot en met de preken van begaafde predikers en de mooiste aanbiddingsmuziek. Die neem je vervolgens op je smartphone mee. Je hoeft niet meer te kiezen – alles kan, altijd, overal.

Maar door dat enorme informatieaanbod versnipperd onze aandacht. Je hoort uiteindelijk overal een beetje bij, maar nergens helemaal. Hoe groter je netwerk, hoe minder je gemeenschap ervaart: de netwerkparadox.

Van lid naar participant

Die veranderingen zijn niet alleen voelbaar in de kerk. Ook in andere verbanden – sportclubs, dorpsverenigingen, goede doelen – blijkt hetzelfde gaande. Enkele jaren constateerde de NOC-NSF (de organisatie voor bevordering van sport in Nederland) dat de ledenaantallen bij

aangesloten sportclubs sterk terugliepen. Daardoor ontstond het gevoel dat het niet goed ging met de sport in Nederland. Tot NOC-NSF zich realiseerde dat sporten iets anders is dan lid zijn van een club. Voor hardlopen of wielrennen heb je dat immers niet nodig. Dus, in plaats van te kijken naar het aantal leden, begon zij zich te richten op sportdeelnemers. Want, zo redeneerde zij, dat is het uiteindelijke doel: zoveel mogelijk sportende mensen. En wat bleek: de clubs verloren leden, maar het aantal sporters was juist toegenomen.

Niet zo gek

Weer even terug naar de kerk. Als je de maatschappelijke ontwikkelingen zo op een rijtje zet, is het niet zo gek dat de vrijwilligers niet voor het oprapen liggen en dat het altijd dezelfde mensen zijn die het werk doen. Je kunt het iemand misschien niet eens kwalijk nemen. Maar moeten we ons er dan maar bij neerleggen?

Een retorische vraag natuurlijk; nee, we leggen ons er niet bij neer. Dat doet de Bijbel namelijk ook niet. We zagen al dat Paulus de gelovigen aanspreekt in de brief aan de Galaten. Ook de bekende tekst uit Hebrëeën 10 ('verzuim de onderlinge samenkomst niet') hoort daarbij. Maar de Bijbel spreekt op heel veel plaatsen over de noodzaak van toewijding aan de gemeenschap. Dat betekent dat het niet vanzelf gaat – toen niet en nu niet. Mensen zijn ten diepste hetzelfde. Wij hebben vaak aansporing nodig om naar anderen om te zien en hun belang hoger te achten dan dat van onszelf. >

Vurig en eensgezind

Maar andersom geldt ook: de Bijbel staat vol goede voorbeelden. Mannen en vrouwen van God die zich toewijden, een volk van God dat Hem met vallen en opstaan dient. En als het toen mogelijk was, dan nu ook.

Het boek Handelingen vertelt de geschiedenis van de eerste christenen. Na de hemelvaart van Jezus kwamen zij bij elkaar; 'vurig en eensgezind wijdden ze zich aan het gebed', aldus hoofdstuk

1:14 (NBV). En na de uitstorting van de Heilige Geest deden ze er nog een schepje bovenop: ze verkochten hun bezittingen, deelden de opbrengsten en aten samen. Dat deden ze niet omdat Paulus ze vertelde dat ze de onderlinge samenkomsten niet mochten verzuimen of omdat ze hun kerkbijdrage betaalden. Nee, ze deden het uit vrije wil – omdat het ze iets bracht, omdat ze een bijzondere ervaring deelden, omdat ze in vuur en vlam voor de Heer stonden. En het had effect: de groep werd alleen maar groter. Het werd een beweging waar anderen zich bij wilden voegen, nieuwsgierig naar wat het was, aangeraakt door wat ze zagen. Een beweging van volgelingen van Jezus – Hij was wat hen samenbracht en samenhiel.

Aanstekelijk

Wat bijzonder is: alleen al het lezen van dat verhaal doet iets met mij. Het roept een verlangen op naar zo'n gemeenschap – dat wil ik ook! Maar hoe dan precies?

Ik zie drie sleutels die juist in onze tijd, in onze ingewikkelde, individualistische samenleving, kunnen helpen bij het vormen van toegewijde gemeenschappen van gelovigen.

Mark de Boer (1970) is directeur van Ark Mission | Ark Media in Amsterdam. Hij is bedrijfskundig econoom en werkte voorheen bij stichting Agapè waar hij het spraakmakende boek *Nooit meer evangeliseren* schreef. Mark schrijft, spreekt en preekt regelmatig door het hele land.

1 > Zet het 'waarom' voorop

In de gemeenschap in Jeruzalem uit Handelingen stond het doel centraal. Iedereen wist waarom hij of zij daar was: om Jezus Christus en Zijn opdracht om de wereld het goede nieuws te vertellen. De leerlingen waren zelf veranderd door dat goede nieuws, en met elkaar hielden ze het vuur brandend. Meer dan ooit willen mensen nu weten waarom ze zich zouden moeten inzetten. Waarom lid worden van een sportclub als je ook op straat kunt hardlopen? Waarom je inzetten voor een kerk als je je preken van internet kunt halen? Een kerk die dat 'waarom' niet duidelijk kan maken, zal nooit groeien. Het doel ligt hoger dan het blijven organiseren van de kindernevendienst of de zangdienst. Welke droom heb je als gemeente, wat zie je voor je? Waar kunnen mensen zich met hun hart aan verbinden? In een tijd waarin mensen niet meer uit plichtsgetrouwheid komen en altijd moeten kiezen is het 'waarom' essentieel.

2 > Vraag van mensen een zinvolle bijdrage

In Jeruzalem was niet alleen het doel duidelijk, iedereen kon daar ook een concrete bijdrage aan leveren. De christenen verkochten hun bezittingen zodat anderen konden worden geholpen. Dat was zo bijzonder dat het allerlei mensen aantrok die dat ook wilden doen. Het probleem met vrijwilligers tegenwoordig is niet dat we ze teveel vragen, maar te weinig. Als we niet veel vragen, blijft het volgen van Jezus slechts één deeltje van het leven. Maar als we een

concrete, zinvolle bijdrage vragen en iemand 'mede-eigenaar' maken van het doel, dan verandert dat de zaak. Waar mensen het gevoel hebben dat zij het verschil kunnen maken zullen ze zich met hart en ziel inzetten.

3 > Zorg voor goede rolmodellen

De beweging in Jeruzalem bestond al snel uit duizenden mensen. Dit was voor een deel te danken aan mensen als Petrus en Johannes, die als leiders en voorbeelden dienden. Zij brachten in de praktijk wat zij predikten: ze deelden hun bezit, spraken vrijmoedig over Jezus, gingen tegenslag niet uit de weg. Zo konden anderen zich optrekken aan hun voorbeeld. Ook NOC-NSF maakt gebruik van rolmodellen: de topsporters. Zij zijn de uithangborden die het doel – sportdeelname, gezond leven – bij velen onder de aandacht brengen. Niet elke kerk hoeft charismatische topsporters of een spreker à la Petrus in huis te hebben. Maar elke gemeenschap heeft mensen nodig die de doelen en waarden belichamen. Zij zorgen ervoor dat niet de regels, maar de relaties de basis zijn.

En ten slotte: het gaat op heel veel plaatsen goed. Ik zie dat in mijn eigen kerkelijke gemeente waar jong en oud betrokken zijn, ieder met inzet van gaven en talenten. Ik zie het in mijn woonplaats waar tientallen vrijwilligers uit allerlei kerken zich inzetten voor de stad. De kunst is om mensen vrij te laten om zich te verbinden. Een prachtige uitdaging voor de kerk. ■